

- Text som är svart och enkel är ursprunglig text från januariavtalet som har en god potential att bidra till en progressiv samhällsutveckling.
- ~~Text som är överstruken~~ är skrivningar från det ursprungliga januariavtalet som drar i fel riktning och därför bör strykas.
- **Text som är orange och fet** är Tidens tilläggsförslag och idéer som kan bidra till en ännu mer progressiv samhällsutveckling och förbättra livsvillkoren för vanligt folk.

Tankesmedjan Tiden

Septembermanifestet

- *Förslag till arbetarrörelsens utgångspunkter för ett politiskt Saltsjöbadsavtal för en mer progressiv samhällsutveckling*

~~Utkast till sakpolitisk överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna~~

Sverige är ett fantastiskt land men vi står tillsammans inför stora utmaningar: klimatförändringar, bristande integration, segregation och **urholkade trygghetssystem, utnyttjande på arbetsmarknaden, otrygghet, ovärdig ålderdom, brister inom sjukvården, ojämlika förutsättningar i skolan, diskriminering och kränkningar, bidragsberoende**, en globalisering som fortsätter att pröva vår konkurrenskraft, ökade klyftor, ökad polarisering och rasism, gängbrottslighet, **skjutningar och terrordåd**, demografi, bostadsbrist och ett allt mer osäkert närområde.

Arbetarrörelsen arbetar gärna tillsammans med andra progressiva krafter för att stärka jämlikhet och hållbar utveckling samt värna demokrati och fri- och rättigheter. Januariavtalet med Miljöpartiet, Centerpartiet och Liberalerna innehåller mycket bra progressiv politik, men också ett antal punkter som tyvärr drar i fel riktning. I det komplicerade parlamentariska läge som uppstod efter valet 2018, och efter den extremt utdragna regeringsbildningsprocessen, var detta ändå en både viktig och nödvändig lösning. Pacta sunt servanda.

Det innebär dock inte att arbetarrörelsen ska sluta att uttrycka vad som egentligen vore bäst för att skapa mer jämlika förutsättningar och möjligheter för vanligt – och ovanligt – folk, eller för en hållbar utveckling på solid demokratisk grund.

Förslagen i denna överenskommelse **detta manifest** kan handlingskraftigt möta dessa utmaningar genom att låsa upp gamla knutar och åstadkomma systemförändringar som kan vara stabila över tid. **Detta kan vara en utgångspunkt för en politisk Saltsjöbadsöverenskommelse som gynnar både löntagare, företag och andra grupper (pensionärer, studenter, sjuka m fl.) i samhället.**

Socialdemokratin bör i första hand söka samarbete med Våra partier **har som trots** skilda ideologiska utgångspunkter **men** förenas i försvaret av den liberala demokratis grunder; en stark rättsstat, ett orubblig skydd för den enskilda människans fri- och rättigheter, motstånd mot främlingsfientlighet, oberoende fria medier, jämställdhet, jämlikhet och lika förutsättningar oberoende av bakgrund. **Men en inkluderande och engagerande demokrati kräver mer än demokratis formella ramar. Därför betonas vi vikten av levande folkrörelser, folkbildning och att alla människor – oavsett förutsättningar och bakgrund – ges reella möjligheter till inflytande och engagemang.**

Partierna som slutit denna överenskommelse är överens om ett **Formerna för ett framtida samarbete bör bero på valresultatet 2022, och Socialdemokraterna bör därför hålla dörrar öppna för samarbete med alla pragmatiska, progressiva eller frihetliga partier. Framtida samarbeten bör kunna vara både mer och mindre omfattande än det** budgetsamarbete samt **om ett samarbete som det** begränsas **de antalet** av de politiska frågor som framgår av överenskommelsen **Januariavtalet.**

Samarbetet gäller budgetår för budgetår, så länge som partierna är överens om dess fortsättning, med inriktningen att samarbetet ska löpa hela mandatperioden. Genom denna överenskommelse accepterar Centerpartiet och Liberalerna att Stefan Löfvén **Det är naturligt att ledaren för det största partiet eller den största partikonstellationen i ett regeringssamarbete** väljs som statsminister för att leda en regering bestående av **ett eller flera progressiva partier.** Socialdemokraterna och Miljöpartiet de gröna

- Budgetsamarbetet innefattar de förändringar som partierna i vårändringsbudget 2019 är överens om att göra av den av riksdagen beslutade statsbudgeten samt de större reformer som partierna är överens om ska genomföras under mandatperioden i därpå följande vårpropositioner och budgetpropositioner.
- I de sakfrågor som omfattas av överenskommelsen kommer Centerpartiet och Liberalerna fullt ut medverka i beredningsprocesser både av utredningsdirektiv, propositioner till riksdagen, förordningsändringar som följer av ny lagstiftning samt i förekommande fall också uppdrag eller regleringsbrev till myndigheter. Det innebär också att de ingående partierna i de sakfrågor som dokumentet omfattar inte ensidigt samverkar med andra partier i riksdagen. Denna överenskommelse innebär att **Detta manifest tydliggör vikten av att inget progressivt parti – inte heller Vänsterpartiet – på förhand ska uteslutas från inte kommer att ha inflytande över den politiska inriktningen i Sverige under den kommande mandatperioden. Valresultat och sakpolitiska överväganden bör vara avgörande.**

Ekonomi och statsfinanser

Att bygga en ekonomisk politik på att lova mer än man kan hålla är populism. Det kan aldrig utgöra en grund för en långsiktigt hållbar utjämning av livsvillkor. För det är alltid vanliga löntagare, pensionärer och andra som drabbas hårdast om vi går in i nästa ekonomiska kris utan att ha en stark ekonomisk grund att stå på. Därför är en ansvarsfull ekonomisk politik mer vänster än en populistisk. Att

ha ordning och reda på ekonomin innebär att prioritera ambitiösa investeringar i välfärds- och utvecklingsreformer samt minskade klyftor framför omfattande skattesänkningar.

Det ekonomiska utrymme som finns ska användas till att öka drivkrafterna till att fler får arbete, stärka välfärden, genomföra klimatomställningen, minska klyftorna mellan dem som får jobb och dem som står utanför, mellan den som levt länge i Sverige och den som nyss kom hit, mellan bostadsområden och landsändar. Full beredskap ska finnas för att hantera en situation där konjunkturen vänder. För att säkra en god ekonomisk utveckling, vårt framtida välstånd och en god välfärd i framtiden krävs en politik som prioriterar jobben och främjar näringslivets hållbara omställning och konkurrenskraft.

1. Överenskommelsen om det finanspolitiska ramverket ska värnas, **men det redan sänkta överskottsmålet ska ersättas av ett balansmål.**
2. *Beredskap för konjunktursvängning ska finnas* för att trygga jobb, välfärd och statsfinanser. Förstärk det statliga stödet för korttidsarbete. (Utredning tillsatt. Dir. 2018:5).
3. *Bättre villkor för företagande och entreprenörer. Företag kan skapa viktiga mervärden för samhället – men ska också bidra till det gemensamma. Nu behövs en företagarpolitik som inte är ensidigt fokuserad på att sänka så många skatter som möjligt och ta bort viktiga regler för att skapa ett hållbart arbetsliv och samhälle. En bred utredning för en progressiv näringspolitik tillsätts för att skapa så gynnsamma förutsättningar som möjligt för företag – utan att vare sig urholka statsfinanser eller undergräva klimat-, miljö- och arbetslivsambitioner.* Beskattningen av företag, i synnerhet växande små och medelstora företag, blir mer gynnsam. Arbetsgivaravgifter sänks. Förbättrade regler för personaloptioner och borttagen extraskatt på generationsskiften genomförs. RUT-avdraget breddas till fler tjänster. (Utredning om äldre RUT under 2019). 3:12-reglerna förenklas (utredning 2019-2020. Ny lagstiftning från 2022) och kravet på aktiekapitalet sänks till 25 000 kronor (Ds våren 2019. Ny lagstiftning från 1 januari 2020).
4. *En omfattande skattereform genomförs.* Reformen ska öka sysselsättningen **och säkra en hög produktivitet**, antalet arbetande timmar med sänkt skatt på jobb och företagande, bidra till att klimat- och miljömål nås, stärka Sveriges konkurrenskraft, utjämna dagens växande ekonomiska klyftor, **särskilt omfördela de extremt snett fördelade kapitalinkomsterna, stärka möjligheterna att ställa om i arbetlivet, bidra till att underlätta för fler att klara de olika utmaningar som livets olika skeden innebär** sänka marginalskatten och uppnå att färre betalar statlig inkomstskatt, förenkla genom att begränsa undantag, minska hushållens skuldsättning och samt minska bidra till att förbättra **bostadsbrist och segregation**, marknadens funktionsätt, öka finanssektorns skatteandel och långsiktigt trygga välfärden.
5. *Sänkt Höjd skatt för höginkomsttagare på arbete och höjda miljöskatter* grön skatteväxling. Värnskatten **blir kvar och höjs till 7 procent för inkomster över ca 60 000 kr/månad** tas bort 1 januari 2020. Miljöskatternas andel av skatteinkomsterna ska öka. **Det är viktigt för att klara klimatomställningen**

och miljökraven. Men eftersom klimat- och miljöskatter inte utgör någon långsiktigt stabil skattebas behöver annan företags-, inkomst- eller kapitalbaserad beskattning ta över efter hand. Låg- och medelinkomsttagarnas andel av skatteintäkterna ska minska. En kraftfull grön skatteväxling ska genomföras med höjda miljöskatter som växlas mot sänkt skatt på jobb och företagande. Målet är att den ska omsluta minst femton miljarder kronor inklusive de förslag som genomförs i vårändringsbudgeten 2019 och de förslag som genomförs i skattereformen.

6. **Ökade resurser till skola, sjukvård och äldreomsorg.** En jämlik tillgång till en välfärd av hög kvalitet förutsätter ökade resurser. Effektiviseringar, ändrade arbetssätt och bättre styrning är också viktiga. Men det räcker inte. Till syvende och sist krävs ökade resurser för att klara av de stora behov som finns inom välfärden. Förstärkningen av de allmänna bidragen till kommuner och landsting fortsätter i jämn takt över mandatperioden.
7. **Bättre villkor för Sveriges pensionärer.** Den högre skatt som pensionärer betalar tas bort år 2020 och pensionen höjs för vanliga löntagare år 2021. En långsiktig och substantiell nivåhöjning ska ske genom att inbetalningarna till pensionssystemet ökar under de yrkesverksamma åren, samtidigt som fortsatta insatser för att höja pensionen för de sämst ställda görs via statsbudgeten. På så vis stärks omfördelningen mellan livets olika skeden samt mellan hög- och låginkomsttagare. Denna förändring genomförs över statsbudgeten vid sidan av de större förändringar av pensionssystemet som pensionsgruppen är överens om och som ska genomföras under mandatperioden. Förändringen ska förankras i pensionsgruppen.
8. **Införandet av en familjevecka genomförs** påbörjas. Föräldrar till barn mellan 4 och 16 år som arbetar får fem tre lediga dagar inom ramen för föräldraförsäkringen var som de kan ta ut när barnen inte kan vara i skolan på grund av lov, planeringsdagar och liknande. (Fullt utbyggd kommer reformen omfatta fem dagar). Den som är ensam vårdnadshavare får 10 6 dagar.
9. **Ingen del av välfärden ska vara så dålig att någon av det skälet vill eller tvingas välja bort en skola, en vårdcentral eller en del av äldreomsorgen.** Den enskildas önskemål och preferenser valfrihet är en central del av den svenska välfärdsmodellen – tillsammans med samhällets intresse av sammanhållning, integration och schysta villkor för de anställda inom välfärdens olika områden. Men välfärden är till för en jämlik tillgång till en skola, sjukvård och äldreomsorg – inte för att privata välfärdsbolag ska kunna tjäna pengar på att erbjuda sämre löner och villkor än de offentliga. Därför behöver skolvalssystemet, LOV och vårdvalssystemet förändras, så att de negativa effekterna av allt för långtgående marknadsfunktioner ersätts med ett system som sätter likvärdighet, kvalitet och behov i centrum. Ett förnyat förslag om vinstbegränsningar tas fram för att tydliggöra att de gemensamma resurserna som samlas in via skatt ska gå till verksamhet – inte till att stärka intäkterna hos redan extremt förmögna kapitalintressen. Upphandlade företag ska garantera att deras anställda har schysta löner och arbetsvillkor. Våra skattepengar ska inte gå till att finansiera företag som dumpar löner och villkor. Därför

behövs en mångfald av aktörer och goda villkor för enskilt drivna verksamheter inom välfärden som underlättar den enskildes aktiva val. Regeringen kommer inte att driva eller arbeta vidare med förslag om vinstförbud eller andra förslag med syftet att införa vinstbegränsningar för privata aktörer i välfärden. Höga kvalitetskrav ska vara styrande. Detta kommer att uttryckas i vårändringsbudgeten 2019. Förslag kommer läggas för att säkerställa att **alla aktörer inom välfärden oavsett driftform svarar upp mot högt ställda krav på personaltäthet, schysta villkor och löner för de anställda samt en verksamhet som i övrigt svarar upp mot högt ställda kvalitetskrav. Det ska inte vara möjligt för privata vård-, skol- och omsorgsföretag att skapa sig en vinst inom den skattefinansierade välfärden genom att erbjuda sämre löner och villkor än de som erbjuds av offentliga aktörer. Osund konkurrens ska inte uppmuntras och finansieras, utan bekämpas. ~~har~~ likvärdiga.**

10. *Utvärdering av nya placeringsregler.* De nya placeringsreglerna för AP-fondsmyndigheterna ska utvärderas fram till och med 2020 med avseende på om placeringar i fossil energi minskar.
11. *Gröna obligationer.* Ett försök med statliga gröna obligationer ska genomföras genom ett uppdrag till Riksgälden 2019 och utvärderas.

Jobb, företagande och hållbar tillväxt

Vi sätter klimat, jobb **och välfärd** först. Ett jobb är den viktigaste förutsättningen för egen försörjning och etablering i samhället. Genom minskade klyftor och ökad sysselsättning ges alla människor, oavsett bakgrund, möjligheter att lyckas i livet. Arbetslinjen gäller. Vi stärker Sveriges ekonomi genom att främja ett mer konkurrenskraftigt och innovativt näringsliv och vi underlättar möjligheterna att bli, verka och lyckas som företagare.

12. *Regeringens strategiska samverkansprogram med näringslivet ska byggas vidare.* Det nationella innovationsrådet under ledning av statsministern (och med deltagande av berörda statsråd) fortsätter sitt arbete.
13. *En exportsatsning för fler jobb i hela landet genomförs.* Den befintliga exportstrategin utvecklas med fokus på hållbarhet, ekonomiskt, socialt och ekologiskt.
14. *Möjligheterna till omställning förstärks för att bättre svara upp mot och arbetsgivarnas behov av arbetskraft med rätt utbildning förbättras.* Kunskapslyftet byggs ut, inklusive högskola, yrkeshögskola, vuxenutbildning och yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning. Möjligheten att vidareutbilda sig eller omskola sig högre upp i åldrarna utökas. Ge mer generösa villkor för detta inom studiemedelssystemet. (Senast från BP21) Utvecklingstid i upp till ett år införs (från BP20) för att möjliggöra kompetensutveckling hos den enskilde.
15. *Fler ska kunna bli företagare.* Genomför en kraftig **nödvändiga** förenklingar av beskattning och regelverk för mikroföretagande (Utredning under 2019-2020 och förändringar från 2021) och sänkt aktiekapital till 25 000 kronor (Ds våren 2019. Ny lagstiftning från 1 januari 2020). **Regelförenklingarna ska inte försämra eller undergräva strävan efter att företagen bidrar mer till ett mer hållbart arbetsliv: socialt, ekonomiskt och ekologiskt.**

16. *En **gynnsam rimlig** beskattning för växande företag. Uttaget av ~~a~~ Arbetsgivaravgifter kan sänkas för arbetsgivare som arbetar strukturerat och effektivt med att skapa ett hållbart arbetsliv och erbjuda schysta villkor. Taket i RUT ska tredubblas. RUT-avdraget ses över för att få ett bättre fördelningsmässigt utfall. ska utvidgas till tvätt, flytt-, hämt- och trygghetsjänster. (Utredning under 2019, införs i BP21). Ett äldre RUT ska utredas. (Tillsätts 2019)- Den extra beskattningen vid generationsväxling, behålls för att minska de klyftor som baseras på arv. Vår ideologiska ståndpunkt är tydlig: vi värnar jämlika möjligheter, och strävar efter mer – men inte fullständigt – jämlikt utfall. För att det ska kunna uppnås behöver inkomstskillnader som bygger på arv minska, medan vissa rimliga inkomstskillnader som bygger på utbildning, talang, ansvar, kompetens och – i viss mån – viljan att riskera något för att satsa på en idé är acceptabla. jämfört med om företaget säljs till någon utomstående, ska tas bort. Även beskattningen av personaloptioner ska reformeras genom att bland annat utvidga storleken och personkretsen så att svenska regler är konkurrenskraftiga i ett internationellt perspektiv. En utredning med syftet att förenkla De så kallade 3:12-reglerna ska reformeras, så att de inte underlättar eller uppmuntrar till lägre skatteuttag för företagare. ska genomföras (Utredning 2019-2021. Ny lagstiftning från 2022).*
17. *Tiden att etablera sig på arbetsmarknaden kortas. Vägen in på arbetsmarknaden förstärks genom att fler får chansen till ett jobb utan utbildningskrav. Detta sker genom ett införande av etableringsjobb med lägre lön för nyanlända och långtidsarbetslösa (i enlighet med parternas förslag). Dessa jobb ska endast erbjudas på arbetsplatser som omfattas av kollektivavtal om schysta villkor och löner. Etableringsjobben är inte till för att oseriösa arbetsgivare ska kunna hålla nere löner och villkor ytterligare. Dessa ska utvidgas till företag utan kollektivavtal och till bemanningsföretag på ett sätt som gör att fördelarna i etableringsjobben inte går förlorade (Förändringar genomförs med ambitionen att vara på plats 1 juli 2020). Kraven på kollektivavtal för nystartsjobb kvarstår också. tas bort (Genomförs våren 2019). Ett ingångsavdrag, det vill säga borttagna arbetsgivaravgifter de första två åren, införs för ungdomar utan gymnasieutbildning och för nyanlända (genomförs i BP20).*
18. *Arbetsförmedlingen reformeras och förstärks i grunden. Staten har genom Arbetsförmedlingen myndighetsansvaret för arbetsmarknadspolitiken, men ett nytt system baserat på den svenska modellen för arbetsmarknaden LOV ska utvecklas där parterna – arbetsgivarorganisationer och fackförbund – gemensamt ansvarar för branschvisa arbetsförmedlingar som fristående aktörer matchar och rustar arbetssökande för de lediga jobben. Arbetsförmedlingen kommer att finnas kvar som statlig myndighet, men vara fokuserad på myndighetsansvar i form av kontroll av arbetssökande och dialog med parterna av fristående aktörer, arbetsmarknadspolitisk bedömning, digital infrastruktur och statistik och analys. Ersättningen till parterna aktörerna ska i huvudsak utgå från hur stora behoven är inom respektive bransch. Resurserna ska inte minst gå till att erbjuda arbetssökande relevanta utbildningar som gör att de kan få den kompetens som behövs för att få*

de jobb som finns. väl de lyckas med att få individer i varaktig sysselsättning, givet behoven hos den arbetslöse. För att säkerställa kvaliteten ska antalet fristående aktörer begränsas, genom att de ska kontrolleras, rangordnas och certifieras och möjligheterna att välja bort besvärliga fall förhindras. Insatser för personer med funktionsnedsättning berörs ej av denna omläggning. Arbetsmarknadsutbildningar som brister i effektivitet bör avvecklas, medan de som fyller en strategisk funktion på arbetsmarknaden ska finnas kvar. Nystartsjobb ska finnas kvar. Extratjänster och introduktionsjobb ska riktas mot de längst från arbetsmarknaden och ha samhällsekonomiskt rimliga volymer. Krav ska ställas på ett fungerande samråd mellan Arbetsförmedlingen och parterna så att dessa arbetsplatsförlagda insatser förbättrar förutsättningarna till varaktig etablering på arbetsmarknaden (Förändringen av Arbetsförmedlingen ska vara fullt genomförd under 2021).

19. *Arbetslinjen värnas.* Arbetslöshetsförsäkringen ska reformeras **så att den återigen blir en omställningsförsäkring värd namnet. Med höjda ersättningsnivåer och tak samt sänkta kvalifikationskrav** i linje med en flexicuritymodell och öppnas **den** för fler som arbetat, baseras på inkomster **bortfallsprincipen** och trappas ned **samtidigt som krav och kontroll säkerställer att försäkringen inte utnyttjas felaktigt. A-kassan ska – tillsammans med stöd och utbildningar – fungera som en studsatta från det gamla till det nya, inte som vare sig en hängmatta för livslång försörjning utan krav eller som en spikmatta som slår undan benen på den som blir arbetslös.** samt fasas ut i takt med arbetslöshetens längd (Ds våren eller hösten 2020. Förändringar i BP22.)
20. *Arbetsrätten kan förändras om arbetsmarknadens parter gemensamt - efter förhandlingar utan politiska påtryckningar - kommer fram till att så behöver göras.* moderniseras och anpassas efter dagens arbetsmarknad samtidigt som en grundläggande balans mellan arbetsmarknadens parter upprätthålls. Arbetsrätten ska ge företagen flexibilitet och skydda den enskilde arbetstagaren mot godtyckliga uppsägningar. Lagen om anställningsskydd ska ändras genom tydligt utökade undantag från turordningsreglerna. Utredningen som får i uppdrag att utarbeta denna lagändring ska vidare lägga förslag som, särskilt för mindre företag, innebär lägre kostnader vid uppsägningar, samtidigt som rättssäkerhet och skydd mot godtycke upprätthålls. Utredningen ska föreslå hur arbetsgivarens ansvar för kompetensutveckling och den anställdes omställningsförmåga stärks. Utredningen ska också arbeta med förslag som skapar en bättre balans i anställningsskydden för personal med olika anställningsvillkor. Utredningen ska i dessa frågor och generellt särskilt beakta de små och medelstora företagens behov av flexibilitet och ska, utöver kontakter med arbetsmarknadens parter, ha kontakt med dessa företags organisationer. Om parterna når en överenskommelse om hur LAS ska reformeras på ett sätt som ger ökad flexibilitet ska regeringen istället lägga förslag i linje med parternas överenskommelse. I annat fall genomförs utredningens förslag. (Utredningen tillsätts april 2019. Förändringarna i LAS ska genomföras 2021).

21. *Problemet med kompetensutvisningar måste lösas.* Ett särskilt visum för högkvalificerade som vill söka jobb eller starta företag ska införas (Utredning 2019. Nya regler från 1 januari 2021). Dagens regler för arbetskraftsinvandring ska **stramas åt så att risken för att de bidrar till en press nedåt på löner, villkor och sysselsättning här i Sverige minskar.**

Hela landet ska växa

Vår politik ska komma hela landet till del. Både landsbygd, glesbygd och **mindre, medelstora och** större städer ska kunna utvecklas. Därför bygger och rustar vi järnvägar, vägar och bostäder så att människor kan bo, leva och arbeta i hela landet.

22. *Bygg ut den digitala infrastrukturen i hela landet.* Målet ska vara att 95 procent av alla hushåll och företag bör ha tillgång till bredband om minst 100 Mbit/s redan år 2020 och att alla bör ha tillgång till stabila mobila tjänster av god kvalitet där de normalt befinner sig senast år 2023.
23. *Gör det möjligt att leva och bo på landsbygden.* Bygg ut fler servicekontor i hela landet. Inga nya myndigheter ska lokaliseras i Stockholm under mandatperioden. Det ska vara betydligt enklare att bygga strandnära i landsbygdsområden. Strandskyddslagstiftningen behöver göras om i grunden genom en ökad differentiering. Denna ska på allvar ta hänsyn till att tillgång till sjöar och stränder varierar i landet, liksom befolkningstäthet och exploateringsstryck. Det ska vara enklare att få bygga strandnära och skapas bättre förutsättningar för bostäder och näringsverksamhet främst för småföretagare, besöksnäring och gröna näringar i områden med lågt exploateringsstryck. Det lokala inflytandet ska öka. Ett fortsatt starkt och, om behov finns, förstärkt strandskydd ska finnas för att värna obrutna strandlinjer, den allemansrättsliga tillgängligheten och miljön i områden som redan är starkt exploaterade (Utredning tillsätts sommaren 2019. Proposition hösten 2021. Ikraft 1 januari 2022). Inför ett avståndsbaserat och färdmedelsoberoende reseavdrag (Utredning tillsatt. Dir. 2017:134). Utred ett slopat krav på bygglov för den som vill bygga ett kafé, ett ridhus eller liknande i anslutning till sin gård (Tillsätts 2020). ~~En utredning om gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker ska genomföras. En förutsättning är att Systembolagets monopol säkras (Tillsätts 2020).~~ Vägunderhållet, med särskilt fokus på bärighet och tjälsäkring, förstärks. Öka tillgången till högre utbildning i hela landet och stärk möjligheterna till distansutbildning.
24. *Det ska vara enklare och mer lönsamt att investera i förnybar energi för eget bruk,* till exempel i solceller och solvärme, eller i vindkraft till havs eller på land.
25. Stärk och öka konkurrenskraften inom det svenska jordbruket. Svensk livsmedelsproduktion är helt avgörande för jobb och tillväxt på landsbygden. Ett kraftfullt bondepaket kommer att genomföras för att stärka likviditeten och konkurrenskraften. Insatser ska också genomföras för att stödja en utveckling mot ett fossiloberoende jordbruk. Sverige ska internationellt arbeta för minskad antibiotikaanvändning i djurhållning globalt. (En utredning tillsätts under 2020). Inför ursprungsmärkning av kött och fisk på restauranger och i storkök (Uppdrag har givits till Livsmedelsverket juli 2018. Proposition våren 2020).

26. ~~Värna och stärk den privata äganderätten till skogen. Stärk rättssäkerheten för markägare och företag och säkerställ att markägare ska få ekonomisk kompensation för inskränkningar i ägande och brukanderätten i den utsträckning de har rätt till. Anslagen för ersättningar för skyddad mark ska vara tillräckliga för detta. Det nationella skogsprogrammet utvecklas för att ytterligare främja en växande skogsnäring och ett hållbart skogsbruk. Programmet ska bygga på skogsvårdslagens två mål om produktion och miljöhänsyn. Särskilt fokus ska läggas på goda villkor för företagande i skogssektorn. Ansvariga myndigheter ska få i uppdrag att föreslå ett nytt och enhetligt sätt att räkna skyddad mark (Hösten 2019). Utredningar tillsätts om stärkt äganderätt, nya flexibla skydds- och ersättningsformer vid skydd av mark samt hur internationella åtaganden om biologisk mångfald ska kunna förenas med en växande cirkulär bioekonomi (Utredning 2019. Ny lagstiftning från 1 juli 2021). Artskyddsförordningen ska ses över för att effektivt och rättssäkert kunna skydda hotade arter och vara tydlig gentemot markägare om när man har rätt till ersättning (Utredning 2019-2020. Ny förordning under 2021). Den utökade nyckelbiotopsinventeringen återupptas inte.~~
27. Säkra resurser för skydd av värdefull natur. Anslagen för skydd av värdefull natur förstärks. Ett nytt Sveaskogsprogram ska genomföras. Staten ska vara föregångare i hållbart skogsbruk och visa stor naturhänsyn.
28. Bygg ut infrastrukturen – bind ihop Sverige med tåg som går i tid. Den beslutade nationella planen för infrastruktur 2018–2029 med investeringar i vägar och järnvägar i hela landet på 700 miljarder ska fullföljas. Nya stambanor för höghastighetståg ska färdigställas så att Stockholm, Göteborg, Malmö och regioner och städer längs med och i anslutning till banans sträckning bättre knyts samman med moderna och hållbara kommunikationer. Det ska ske fortsatt utbyggnad av järnvägen i norra Sverige och planeringen för att bygga Norrbottenbanan i sin helhet ska intensifieras. Den breda finansieringsdiskussionen mellan sju riksdagspartier ska återupptas och utgöra utgångspunkten för det fortsatta arbetet med projektet. Dagens eurovinjettaavgift för godstransporter ska behållas så länge som möjligt. Ett nytt miljöstyrande system ska utredas (Tillsätts våren 2019). Ett nationellt biljettsystem för all kollektivtrafik i hela Sverige införs (Utredning 2020. Införs från 1 januari 2022). Regeringen ska agera för att göra det enklare att boka utlandsresa med tåg. Trafikverket ges i uppdrag att upphandla nattåg med dagliga avgångar till flera europeiska städer.
29. Ökad punktlighet för svensk järnväg. Ökade satsningar på underhåll och investeringar i nya spår är viktiga delar för att nå ökad punktlighet. En långsiktig underhållsplan och ett åtgärdsprogram för att säkra ökad punktlighet ska tas fram i samverkan med tågoperatörerna. Den kan hantera sådant som tillgång till ersättningstrafik, resenärsinformation, kvalitet på snöröjning och beredskap för snabbt avhjälpa till exempel kontaktledningshaveri. Trafikverket ska ha rätt att avvisa tåg som riskerar riva ned kontaktledningar eller på annat sätt sliter extra mycket på järnvägen.
30. **En särskild storstadssatsning. En storstadskommission tillsätts för att stärka samverkan mellan statens, regionernas och kommunernas insatser**

för att möta storstadsregionernas särskilda utmaningar: bostadsbrist, segregation, pendlings- och transportmöjligheter, stadsmiljön och förutsättningarna i den ofta förbisedda storstadsnära landsbygden. Budgetmedel avsätts för att under de närmaste tio åren minska risken för ökade klyftor, infarkt och flaskhalsar i snabbväxande tillväxtområden.

Miljö och klimat

Sverige ska gå före på klimat- och miljöområdet och bli världens första fossilfria välfärdsland. Senast år 2045 ska Sverige inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären. **För att nå dit behövs än mer kraftfulla åtgärder. De hittillsvarande insatserna har inte varit tillräckliga. Klimatomställningen är en ödesfråga, och bör prioriteras därefter. Samtidigt behöver omställningen ske på ett sätt som inte ökar – utan tvärtom minskar – de sociala och ekonomiska klyftorna som präglar vårt samhälle.**

Klimatutmaningen är vår tids viktigaste ödesfråga, som kräver vissa omprövningar och mer omfattande politiska insatser än hittills. Att begränsa klimatansträngningarna till att endast handla om flygskam eller andra konsumentbeteenden vore att individualisera en tydligt kollektiv utmaning. Det bygger på högerns överdrivna marknadstänk. Var och en har ett eget ansvar för att bidra till ett hållbart samhälle. Men verklig omställning kräver politiskt satta krav, begränsningar och regler – samt ambitiösa investeringar i klimatsmarta lösningar och innovationer. Det är en vänsterständpunkt. Det blir extra tydligt i en tid då högerpartier ägnar sig åt antingen förnekelse och förlöjligande eller övertro på att marknaden ska lösa detta.

31. *En aktiv klimatpolitik som värnar det klimatpolitiska ramverket.* Utveckla och effektivisera klimatinvesteringsprogrammen. All relevant lagstiftning ses över så att det klimatpolitiska ramverket får genomslag (Utredning tillsätts under 2019). Miljömålsberedningen får i uppdrag att bereda frågan om mål för konsumtionsbaserade utsläpp.
32. *Fossilfria transporter.* Fossilfri laddning och tankning ska möjliggöras genom att infrastrukturen byggs ut. Investera i produktion och distribution av biogas. Från år 2030 kommer det inte längre vara tillåtet att sälja nya bensin- och dieseldrivna bilar (Utredning tillsätts 2019. Kräver godkännande av EU-kommissionen. Ny lagstiftning beslutas under mandatperioden). Regeringen kommer att driva ett motsvarande förbud i hela den Europeiska unionen. Ett årtal ska utredas för när fossila bränslen ska vara helt utfasade (I samma utredning som innan). Reduktionsplikten ska vara utformad så att den bidrar till att nå det nationella målet om minskade växthusgasutsläpp från inrikes transporter med 70 procent år 2030. Vid en kontrollstation som genomförs 2019 ska successivt ökade kvotnivåer skärpas för tiden efter 2020.
33. *Minska flygets klimatpåverkan.* Genomför en obligatorisk klimatdeklaration vid köp av flygresor (Uppdrag till Luftfartsverket våren 2019. Börjar gälla från 1 januari 2021). Sverige ska ta ledartröjan för att omförhandla de internationella avtal och konventioner som sätter stopp för en beskattning av fossilt flygbränsle. Krav på

- obligatorisk inblandning av förnybart bränsle ska införas (Utredning tillsatt Dir. 2018:10 Utredning om styrmedel för att främja användning av biobränsle för flyget.). Ett förslag om miljöstyrande start- och landningsavgifter ska tas fram (Tas i samma uppdrag till Luftfartsverket). En hög inblandning av hållbart förnybart bränsle ska ges ekonomiska incitament. När ett system för flygbränsleskatt finns på plats bör det ersätta dagens biljettskatt på flyget.
34. *Prospektering och nyexploatering av kol, olja och fossilas förbjuds* på motsvarande sätt som gjorts med uran och regelverket för när utvinning av mineraler får ske från alunskiffer skärps (Utredning 2019-2020. Ny lagstiftning från 1 januari 2022). Satsa mer på forskning, tester och samarbeten med näringslivet för att på ett hållbart och effektivt sätt binda tillbaka en del av de utsläpp som redan gjorts.
35. *Sverige ska driva på för en klimatlag på EU-nivå.* EU:s regler för statsstöd och övriga stödsystem ska reformeras så att de bidrar till och inte motverkar ett fossilfritt samhälle och genomförandet av Parisavtalet.
36. *Ekonomiska styrmedel ska användas för att ställa om samhället i miljövänlig riktning.* Skatt på farliga kemikalier i kläder och skor införs. Ett nytt avdrag för grön teknik ska införas. Klimatbonusar och -avgifter på personbilar förstärks och förenklas. (Samtliga från BP21). En skatt på förbränning av avfall införs. (Från BP 20). Ett investeringsstöd för testanläggningar av miljöteknik som medför minusutsläpp införs. Handlingsplan för åtgärder för kraftigt minskade utsläpp tas fram (Uppdrag till Naturvårdsverket våren 2019).
37. *Barnvänliga och hållbara städer.* Stadsmiljöavtalen utvecklas och effektiviseras för att bland annat främja alternativ till bil i städerna. Andelen som reser med cykel ska öka. Bilpooler ska stimuleras. Skatteregler ska underlätta för cykelpendling.
38. *Spridningen av mikroplaster ska förhindras* bland annat genom förbud mot mikroplaster i fler produkter, förbud mot onödiga plastartiklar (Utredning tillsätts under 2019. Lagstiftning från 1 januari 2022.) och avgift/skatt på engångsartiklar (Från BP21, förutom bärkassar som kan vara färdigt redan till 1 maj 2020). Sverige ska inom EU driva på för utfasning av all engångsplast.
39. *Stärk utvecklingen av en resurseffektiv, cirkulär och biobaserad ekonomi.* Genomför en bred översyn av regelverken för återvinning och hantering av avfall och restprodukter för att främja innovation och företagande i den cirkulära ekonomin. Ytterligare steg som gör det enklare för hushåll att återvinna och återbruka ska tas, bland annat genom att producentansvar för textilier införs. Möjliga framkomliga vägar för att kraftigt öka återbruk och återvinning av textilier ska prövas där branschen och ideella aktörer involveras. Krav på pant ska omfatta fler produkter, som exempelvis batterier, mobiltelefoner och annan elektronik. (Utredning tillsätts våren 2020. Systemet på plats från 2022) För ökad effektiv hushållsnära insamling, bättre samarbete mellan kommunala och producentansvarssystem, och för högre återvinning, ska införandet av nya samordnade krav på lägsta servicenivå för hushållens avfall, inklusive förpackningar, tidningar, grovavfall och farligt avfall, utredas. En utredning ska tillsättas om möjligheten att alla produkter ska ha ett produktpass med information om vad produkten innehåller, var den kommer från och hur den kan återvinnas eller tas om hand. (Utredningen tillsätts under 2021). Inför ett hyberavdrag liksom möjligheter att skattefritt upp till ett visst belopp hyra ut

- lösöre som till exempel bil, kläder, verktyg eller möbler (Från BP22).
40. *Förstärka insatser för den biologiska mångfalden.* För att skydda värdefull natur och värna rödlistade och akut utrotningshotade arter ska naturvården stärkas på ett sätt som bygger på legitimitet hos de människor och verksamheter som berörs. Ett åtgärds paket för att stärka förutsättningarna för pollinatörer ska tas fram. Det hållbara fisket ska utvecklas med åtgärder för att minska botten trålning i känsliga områden i Sverige och EU, samt att ett generellt stopp för botten trålning införs i skyddade områden. Möjlighet till begränsade undantag kan ges i förvaltningsplanen. Åtgärder för att stötta de fiskare som byter redskap ska kunna införas. Sverige ska vara pådrivande i EU för ett starkare samarbete som anpassar både fångstkvoter och fångstmetoder för att uppnå hållbara fiskbestånd. Ett frivilligt program för återköp av ålfiskerätter införs i Sverige med syfte att minska fisket av den utrotningshotade ålen. Kontrollen för att stoppa illegalt fiske stärks, utan att öka den samlade administrativa bördan för företagen. Försök med kameraövervakning av fiskefartyg för att se till att utkastförbudet efterlevs ska genomföras. Subventioner som leder till överfiske ska fasas ut, samtidigt som det hållbara småskaliga fiskets konkurrenskraft värnas.
41. **Kärnkraftens förutsättningar att bidra till klimatomställningen utreds. Kärnkraft är inte en förnybar energikälla, och innebär avsevärda problem och risker i både brytning, drift och slutförvar. Den är inte heller helt koldioxidneutral. Det är högst tveksamt om kärnkraften har en roll i den långsiktiga svenska energimixen. Samtidigt har den en mycket kraftfull effekt och har en mindre klimatpåverkan än fossila energikällor. Kostnaderna för att bygga helt nya reaktorer är höga. Men de klimatomställningskostnaderna av att inte se till att energisektorns klimatpåverkan minskar är svåra att överdriva. En expertutredning tillsätts för att skyndsamt räkna på kärnkraftens potential att bidra till klimatomställningen, samt kostnader för såväl snabbavveckling som utbyggnad och förnyelse av befintliga reaktorer.**

Integration och hedersbrott

Sverige har en stor integrationsutmaning. De som får uppehållstillstånd ska snabbt ges möjlighet att komma in i vårt land, stå på egna ben och lära sig svenska. Hedersrelaterad brottslighet och förtryck ska förebyggas, förhindras och straffas.

42. *Nyanlända ska snabbare in på arbetsmarknaden.* En svensk nystart införs (Det som kan genomföras i BP20 genomförs i BP20. Övrigt utreds under 2019 med ambitionen att införas i BP21). Det är ett integrationsår med intensiv yrkessvenska, yrkesförberedande och yrkesinriktad svenska för invandrare (SFI) kombinerat med korta utbildningar och praktik inom samma yrkeskategori, intensiv praktik inom bristyrken med en anordningspeng till arbetsgivaren, obligatorisk samhällsorientering, ettåriga mentorskapsprogram med regelbundna träffar med en mentor med svensk yrkeserfarenhet samt ett kunskapscertifikat för de som nått de högt satta målen för yrkeskunskap och språk. Både kvinnor och män ska från samhällets sida mötas av samma förväntningar och ges rätt

- förutsättningar för att kunna försörja sig själva och stå på egna ben genom inträde på arbetsmarknaden. Det behövs ett tydligt jämställdhetsperspektiv i alla etableringsåtgärder. Samhällsintroduktion och undervisning i svenska blir obligatoriskt från dag ett i Sverige. Mer och förbättrad samhällsorientering – i 100 timmar – som börjar redan under asyltiden ska införas för samma grupp. SFI-undervisningen förbättras genom individuell prestationsplan och ökad nivåindelning. En SFI-peng baserad på uppnådda språkresultat utreds (Tillsätts 2020). Det måste gå snabbare för fler att lära sig svenska. Det behövs ett kvalitetslyft vad gäller SFI – både av kommunala och fristående aktörer. Antalet timmar som nyanlända läser SFI måste kunna ökas. Möjligheterna att lära sig yrkessvenska på jobbet samt att kombinera SFI och yrkesvux ska förstärkas. Kraven på deltagande och resultat måste öka och kopplas till ersättningar. Även föräldralediga måste få lära sig svenska. Inför språkplikt för den som söker asyl eller uppbär försörjningsstöd (Tilläggsdirektiv till utredningen Framtidens socialtjänst som levererar sitt betänkande i juni 2020. Proposition våren 2021).
43. *Språkrav för medborgarskap.* Vi vill stärka medborgarskapets status och främja ett inkluderande samhälle. Därför ska ett godkänt prov i svenska och i grundläggande samhällskunskap vara ett krav för medborgarskap i Sverige. Där det föreligger särskilda skäl ska språkkunskaper kunna prövas i andra former.
44. *Stoppa hedersförtrycket. Hedersförtryck är ett uttryck för en extremt patriarkal människosyn som finns i flera olika kulturer – men som kan ta sig olika uttryck. Det baseras på starkt konservativa åsikter om kvinnans underordning. Att vara emot det är en tydligt vänsterfeministisk ståndpunkt. Att däremot enbart haka upp sig på ojämlikhet och ojämställdhet när det gäller människor från vissa kulturer – och sedan strunta i jämlikhet och feminism i andra sammanhang – är främlingsfientligt högerhyckleri. Bekämpandet av hedersförtryck bör inriktas på att bekämpa de patriarkala strukturer och värderingar om strävar efter att begränsa kvinnors frihet – inte på att skuldbelägga eller straffa de kvinnor som är utsatta för förtrycket.* Hedersrelaterat våld och förtryck måste bekämpas genom strängare straff och mer kunskap om dessa brott och förtryck. Brott med hedersmotiv ska utgöra en egen brottsrubricering och det ska införas en särskild straffskärpningsgrund för brott med hedersmotiv (Utredning 2019-2020. Ny lagstiftning från 1 januari 2022). Reglerna för utvisning av icke-svenska medborgare som döms för hedersrelaterade brott och hatbrott ska skärpas och frågan om utvisning ska alltid prövas vid sådana brott. Skyddet för den som drabbas av hedersrelaterad brottslighet måste stärkas så att den som drabbas inte avvisas i sådana fall. Kompetens om hedersrelaterat våld ska öka. Arbetet mot heder ska öka i skolorna. Det behövs ett tydligt barnrättsperspektiv i arbetet mot hedersförtrycket. Möjligheterna ska öka att utan föräldrars samtycke ge insatser till unga vid misstanke om hedersbrott liksom att lagen om vård av unga (LVU) ska skärpas i samma syfte. Myndigheternas möjligheter ska stärkas att ingripa vid misstanke om att personer förs ur landet för att giftas bort mot sin vilja eller könsstympas (Fas i samma utredning. Kan hanteras genom tidigare leverans av det sistnämnda förslaget). Inga offentliga medel ska utbetalas till föreningar eller religiösa

samfund som genomför barnvigsjar eller sanktionerar annan hedersrelaterad brottslighet (Genomlysning av befintliga förordningar och myndighetsinstruktioner under 2019). Kompetensteamet mot hedersbrott permanentas.

45. *Förändra EBO.* Boendeformen eget boende för asylsökande, EBO, har i vissa kommuner med socioekonomiska utmaningar lett till trångboddhet, osäkra boendeförhållanden och flyttkedjor som riskerar att försena etableringen. Kommunerna bör ges en möjlighet att begränsa EBO i områden med socioekonomiska utmaningar. Genomför det remitterade förslaget om områdesbegränsning vid EBO i promemorian. Ett socialt hållbart eget boende för asylsökande, som innebär att en asylsökande som under asylprocessen ordnar eget boende (EBO) i ett område med socioekonomiska utmaningar i någon av de angivna kommunerna inte ska ha rätt till dagersättning.

Bostäder

Fler bostäder behövs för att underlätta för ungdomar att få sin första bostad, för **att fler människor ska kunna** att flytta dit jobben finns och för att bryta den växande boendesegregationen. **Bostadsbyggandet** ~~marknaden~~ behöver **reformeras öka**, så att fler människors behov kan mötas, ~~reglerna förenklas och konkurrensen öka~~. **Det behövs framför allt hyres-, student- och ungdomsbostäder.** Det behövs mer av blandade bostadsområden och större möjligheter att ~~göra boendekarriär~~ **få en bostad som passar den livssituation man befinner sig i.** Rörligheten på bostadsmarknaden förbättras när flyttkedjor ger ett bättre nyttjande av beståndet.

46. ~~Reformera hyresmodellen.~~ **Stå upp för hyresregleringen.** ~~En hyressättningen vid nybyggnation införs.~~ **är i praktiken redan marknadsanpassad. Det är inte här det stora problemet ligger. Däremot vore steg mot marknadshyror generellt ett hårt slag mot strävan efter blandade bostadsområden. Den socio-ekonomiska segregationen i inte minst våra storstäder skulle explodera ytterligare, och vi skulle få se rena över- respektive underklassområden.** Hyran inom dessa bestånd sätts efter en inledande period enligt en tariff grundad på jämförbara nybyggda objekt med en ~~gradvis anpassning för att uppnå förutsägbarhet eller genom gängse förhandling.~~ Fastighetsägaren väljer vilken av dessa metoder som tillämpas (Utredning 2019-2020. Ny lagstiftning på plats 1 juli 2021). Låt lägenheternas kvalitet och läge få ett större genomslag i hyressättningen. En kommission ska kartlägga den varierande tillämpningen av lägesfaktorn mellan olika orter och föreslå lämpliga åtgärder från statens sida i de fall (på de orterna) det konstateras att lägesfaktorn inte beaktas i tillräcklig mån. (Kommission tillsätts våren 2019. Slutsatser presenteras före 1 januari 2021). Förhandlingssystemet för befintliga hyresrätter reformeras för att fungera mer effektivt med, ett oberoende skiljedomsförfarande som vid tvist avgör vad som är en rimlig årlig höjning samt tidsgränser för förhandlingar som kombineras med ekonomiska sanktioner när dessa inte hålls (Ds våren 2020. I kraft från 2021). Ge hyresvärden och hyresgästen en större frihet att komma överens om hur till- och frånval ska prissättas (förslag finns i Tillvalsutredningen SOU 2008:94 respektive

lagrådsremiss 27 juni 2014) (~~Proposition våren 2019~~). Höj straffen för försäljning av svartkontrakt och kriminalisera köpen. (Utredning 2020-2021 Ny lagstiftning 1 juli 2022)

47. *Ta bort flyttskatten* genom att räntebeläggningen på uppskovsbeloppet avskaffas.
48. *Genomför omfattande rimliga regelförenklningar* för att förenkla och förkorta planprocessen och därmed göra byggandet snabbare och billigare. Bland annat införs enklare regler för byggnation utanför detaljplanelagt område, nya regler om utökade möjligheter för privat initiativrätt med bibehållet kommunalt ansvar för översiktsplanering, planbeslut och bostadsförsörjning. Vidare görs en översyn av riksintressen och en utredning av förenklade redovisningsregler som medger längre avskrivningstider för allmännyttan på svaga bostadsmarknader (Ds 2019 eller 2020). Inför en bygglovsbefrielse för altaner i kombination med att mindre (lovfria) altaner får strida mot planbestämmelser (Proposition våren 2019).
49. *Gör om och förstärk investeringsstöden för hyresrätter*. Stöden koncentreras och effektiviseras samt riktas om mot hyresrätter i hela landet.
50. *Ställ minimikrav vid byggande utifrån ett livscykelperspektiv*. Öka byggande i trä. Inför krav på klimatdeklarationer för klimatbra byggande (Uppdrag till Boverket hösten 2019. Krav från 1 januari 2022).

Skolan

Sverige ska ha höga ambitioner som en kunskapsnation. Vi står för en **jämlik** kunskapsskola som **ger alla sätter den enskilda elevens kunskaper** och ansträngningar i fokus. En politik ska föras som förbättrar skolresultat, stärker ordning och reda i klassrummen och ger mer likvärdiga förutsättningar för alla elever att klara skolan.

51. *Förbättra kunskaperna i skolan*. Läroplaner och kursplaner ska revideras i syfte att stärka betoningen på kunskap och faktakunskaper och för att uppmuntra flit och ambition. (Uppdrag till Skolverket hösten 2019) Möjligheterna för Skolinspektionen att stänga skolor med stora brister, såväl fristående som kommunala, ska öka (Utredning 2019-2020. Ny lagstiftning 1 januari 2022). Lika villkor ska gälla för både privat som offentligt drivna skolor. Höga kvalitetskrav, **tillit till professionen och tillräckliga resurser** ska ~~vara styrande~~ (Utredning om kvalitetskrav 2020-2022) **ge lärare och rektorer goda förutsättningar att ge alla elever samma chans att nå höjda kunskapsresultat**. Ytterligare insatser kan prövas för att undvika betygsinflation, som externa examinatorer. Lärarna ska ges det bedömningsstöd de behöver för att betygen ska vara rättvisa och likvärdiga i hela landet. De nationella proven ska digitaliseras och ska rättas centralt (Uppdrag till Skolverket 2019) för att stärka likvärdigheten och öka attraktionskraften i läraryrket.
52. *Betyg sätts först från årskurs åtta*. Skolor som vill ska kunna införa betyg från årskurs fyra. Reformen införs första juli 2020, då det nuvarande försöket upphör. **Betyget F slopas, så att ingen elev som har tillräcklig närvaro hindras från att läsa vidare på gymnasieskolans nationella program. Särskilda behörighetskrav till de högskoleförberedande och vissa yrkesförberedande program ska säkerställa att eleverna också**

fortsättningsvis har tillräckliga förkunskaper för att kunna tillgodogöra sig utbildningen. Men det ska inte vara nödvändigt att ha högre än lägsta betyget i vissa ”kärnämnen” för att kunna gå vissa yrkesförberedande program. En särskild satsning görs dock för att ge alla elever så goda förutsättningar som möjligt att klara både svenska, engelska, matematik och andra viktiga ämnen.

53. *Tioårig grundskola.* Regeringen ska bereda möjligheten att införa en tioårig grundskola och återkomma till riksdagen med ett lagförslag **införs. Förskoleklassen upphör som särskild skolform och motsvarande den hittillsvarande årskurs F inkluderas fullt ut i grundskolan. Pedagogiken anpassas som alltid till elevernas nivå och mognad.**
54. *Ge rätt stöd i tid.* Nyanländas barn ska ha rätt till en obligatorisk språkförskola från tre år med minst 15 timmar i veckan inom ramen för den vanliga förskolan. Förverkliga läsa-skriva-räkna-garantin. Inför läxhjälpsgaranti och prioriterad timplan för barn som riskerar att inte bli behöriga till gymnasieskolan. Mer tid måste ges till de nyanlända ungdomar som kommer sent till Sverige för att klara skolan genom förlängd skolplikt och kortare sommarlov. Det ska vara möjligt för högstadiel elever att läsa kurser på gymnasial nivå och som gymnasieelev att läsa högskolekurser. Förhöjd studietakt ska kunna ges till elever som snabbare når kunskapsmålen. Inkluderingsstanken har gått för långt: gör det lättare att få särskilt stöd i mindre undervisningsgrupp (Uppdrag till Skolverket hösten 2019). Resursskolor ska utvecklas. Insatser görs för att stärka särskolan. Öka skolans kunskap och stöd för barn med neuropsykiatriska svårigheter. Specialpedagogik för lärande byggs ut. Fler speciallärare och lärare i svenska som andraspråk ska fortbildas. Investera i goda lärmiljöer och små grupper i förskola och fritidshem.
55. *Skapa studiero.* Genomför en nationell plan för studiero och trygghet i skolan. Mobilförbud införs i klassrum, med rätt för rektor/lärare att bestämma att mobiler kan/ska användas vid olika tillfällen med bestämda syften (Ds hösten 2019. Ny lagstiftning från 1 januari 2021) Resurser tillförs för att anställa fler lärarassistenter. Nationella riktlinjer tas fram för hur lärarassistenter, socionomer och andra yrkesgrupper ska kunna avlasta lärarna (Uppdrag till Skolverket efter vårändringsbudgeten). **Avlastningen ska tydligt syfta till att ge lärare mer tid att förbereda och följa upp lektioner – inte till att öka antalet undervisningstimmar utan tillräcklig tid att se till att dessa blir bra. Detta är en kvalitativ, inte kvantitativ reform.** Elever som **har** hotat eller utsatt andra för våld ska lättare kunna stängas av eller omplaceras (Samma Ds som mobiltelefoner)
56. *Ge likvärdiga förutsättningar.* Arbeta vidare med förslag från Skolkommissionen för att öka likvärdigheten i skolan med bland annat regionaliserade skolmyndigheter samt införande av ett professionsprogram för lärare och rektorer med grund i SOU 2018:17 (Färdigt under 2019). Det statliga stödet för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling förstärks. Fler karriärtjänster inrättas i utanförskapsområden. Lagen om tillgång till elevhälsa ska definiera vilken tillgång som är en acceptabel lägstanivå (Utredning 2020-2021. I kraft 2022). Förslagen i 2018:57 genomförs (Proposition våren 2020). Alla barn ska ha goda

möjligheter att gå i kulturskola. Ett beslutsunderlag som kan skapa förutsättningar för statligt huvudmannaskap för skolan tas fram, **i syfte att ge elever i hela landet mer likvärdiga förutsättningar att nå höjda kunskapsresultat i skolan.**

57. **Obligatorisk gymnasieskola. Skolplikten utökas till att omfatta även gymnasieskolan. Alla behöver en gymnasieutbildning på dagens arbetsmarknad.**
58. *Nya betyg i gymnasieskolan.* Övergå till ämnesbetyg på gymnasiet och reformera betygssystemet genom att justera reglerna för sammanvägningen av olika delmoment inom ett betyg i ett ämne, så att ett enstaka lägre resultat i ett delmoment i ett ämne oftare kan kompenseras med goda resultat i andra delmoment. Denna förändring ska ske utan att utlösa en ny betygsinflation (Utredning 2019-2020. I kraft 1 juli 2021).
59. *Reformera lärarutbildningen.* Kraven på utbildningen skärps. Intagningskraven höjs. Fler lärarledda timmar införs och kopplingen mellan teori och praktik stärks och fokus på metodiken ökar. Förutsättningarna för akademiker att välja läraryrket underlättas. Längden för Kompletterande pedagogisk utbildning (KPU) kortas ner och studietakten höjs. Möjligheterna att jobba på en skola och studera till lärare parallellt förbättras. Sex och samlevnadsundervisning ska vara en obligatorisk del av lärarutbildningen liksom kunskaper om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. (Genomförs från 2021).
60. **Religiösa friskolor stoppas. Ett etableringsstopp införs för Skolan ska vara en mötesplats för elever med olika bakgrunder, inte en plattform för ensidig religiös påverkan på barn från enskilda fristående skolor eller samfund som driver dessa. Tillstånd och ersättningar från skattemedel för samtliga fristående för-, grund- och gymnasieskolor med konfessionell inriktning dras därför in om de inte tar bort samtliga uttryck för ensidig religiös påverkan genom konfessionella inslag. Samma regler som redan gäller för kommunala skolor ska även gälla för samtliga fristående: hela skoldagen (både undervisningen och utbildningen i övrigt) ska vara fri från religiös eller annan livsåskådningsmässig påverkan. Undantag kan göras vid studiebesök och enstaka besök av externa samfund på skolan – så länge som eleverna erbjuds att lära känna en mångfald av olika livsåskådningar. De riktlinjer som redan gäller för möjligheten att vid jul- och sommaravslutningar samt lucia spela och sjunga vissa traditionella sånger, inklusive psalmer, gäller. Skolor ska även kunna erbjuda elever som själva vill möjligheter att utöva sin tro genom att tillhandahålla gemensamma livsåskådningslokaler, så länge som det inte stör undervisningen eller utbildningen i övrigt. Det får dock inte förekomma vare sig påtryckningar eller diskriminering för att påverka eleverna i deras rätt att själva söka, välja eller välja bort livsåskådning. Befintliga skolor med konfessionell inriktning ska kontrolleras bättre. En utredning ska först definiera avgränsningar.**

Sjukvård och äldre

Vi vill minska köerna inom sjukvården genom ökade resurser och bättre villkor för

personalen. Ett särskilt fokus ska läggas på kvinnors ohälsa. Att vården finns där när vi behöver den är en fråga om trygghet. Vi vill att alla människor i hela landet ska känna sig säkra på att de får träffa en läkare när de är sjuka. Att de inte ska behöva vänta för länge på att få behandling eller operation. Det ställer krav på att det finns tillräckligt med utbildad vårdpersonal.

Det ska vara bra att bli gammal i Sverige. De ekonomiska villkoren för alla pensionärer ska förbättras och resurserna till en äldreomsorg av hög kvalitet ska öka.

61. *Köerna kortas.* En uppdaterad kömiljard ska införas som omfattar hela vårdkedjan och särskilt tar hänsyn till kroniskt sjuka patienters behov. En generalplan för kortare köer tas fram tillsammans med landstingen där denna ingår. Ambulansvården, cancervården och förlossningsvården stärks.
62. *Patienternas rättigheter stärks och principen om vård efter behov tryggas.* Systemet med ett patientkontrakt, så att du som är sjuk vet vem du ska ringa och hur planen för din vård ser ut, utvecklas. Vite eller sanktioner ska kunna åläggas huvudmän som inte uppfyller vårdgarantin, om det visar sig att andra åtgärder inte räcker till. Öppenheten och uppföljningen gällande information om väntetider, tillgänglighet och kvalitet inom vården ska öka. Patientens rätt till information och rätt att välja värnas och utvecklas. (Se nedan). Ansvaret för barns hälsa, från mödravård tills barnet fyllt 18 år behöver samordnas. En utredning ska tillsättas hur samordningen ska stärkas kring barn- och ungdomshälsan. (Utredning tillsätts 2020).
63. *En primärvårdsreform införs.* Rätten till en fast läkarkontakt säkras. Det ska bli attraktivt för läkare att arbeta i primärvården och därigenom öka tillgänglighet och valfrihet. Det ska bli enklare att bedriva vård på landsbygden (ett större arbete genomförs av Socialdepartementet utifrån vad som redan utretts och vad som kräver ytterligare utredningar.) Syftet är att alla reformer ska vara genomförda under mandatperioden).
64. *Kvalitetskraven i all sjukvård och äldreomsorg förstärks.* Konkurrensneutralitet ska råda mellan offentliga och fristående vårdgivare, såväl vad gäller ekonomiska villkor, en fungerande tillståndsgivning, som kvalitetskrav. En fast omsorgskontakt i hemtjänsten ska finnas (Ds under 2020).
65. *Investera i personalen i vården och omsorgen.* En nationell samordning vad gäller långsiktig planering av personal- och kompetensförsörjning inom vården införs (Under 2019). Inför kostnadsfria arbetskläder för anställda i äldreomsorgen. Det ska finnas goda möjligheter att läsa till specialistsjuksköterska med bibehållen lön. En satsning på bättre villkor och karriärtjänster för att öka attraktiviteten till att bli specialistsjuksköterska genomförs.
66. *Bekämpa psykisk ohälsa.* Psykiatrin och elevhälsan stärks. Utred en ny vårdform där patienter snabbt får hjälp vid lättare psykisk ohälsa (Tillsätts under 2019). Ett mål om köfri barn- och ungdomspsykiatri ska slås fast. Staten och SKL ska sluta ett avtal om ett större statligt ansvarstagande med ökande resurser för att bland annat stärka elevhälsans främjande och förebyggande arbete, motverka mobbning och göra särskilda satsningar riktade mot riskgrupper (Avtalet tas fram under 2019 med sikte på BP20). Stärk suicidpreventionen genom ökade resurser till nationell kunskapsspridning och ekonomiskt stöd till organisationer

som arbetar förebyggande.

Funktionsbinder

Ett samhälle som respekterar alla människors funktionsrätt är inte förenligt med högerns arroganta klara-dig-självl-inje, sänkta välfärdsambitioner och tro på att det finns ”starka” och ”svaga” människor. Att anpassa samhället så att alla – även den som har en funktionsvariation – kan leva ett fullvärdigt liv kräver en tro på politiska åtgärder och tillräckliga skatteintäkter för att finansiera dessa. Det är en vänsterståndpunkt. Som förpliktigar. Vi förbättrar därför möjligheter till jobb, ett gott liv och en meningsfull fritid för alla med olika former av funktionsnedsättning.

67. *Säkerställ att den personliga assistansen och assistansersättningen präglas av hög kvalitet och rättsäkerhet.* Alla som har rätt till stöd ska få det. Rätt till assistans för egenvård, inklusive andning och sondmatning, ska återställas (Förslag kommer i den sittande utredningen). Rätten till assistans för behov av tillsyn ska stärkas. Definitionen av normalt föräldraansvar ska smalnas av. Tillsätt en ny assistansutredning för att säkra detta. (Utredning 2019. Ny lagstiftning från 2021). Utred också frågan om huvudmannaskapet för den personliga assistansen. (Utredning 2021. Eventuell ny lagstiftning under nästa mandatperiod.)
68. **Förstärk Myndigheten för delaktighet. Uppdraget till Myndigheten för delaktighet utökas och resurserna till den förstärks. Samordningen mellan statens, kommunernas och regionernas insatser för att stärka alla människors funktionsrätt stärks.**

Migration

69. *Den tillfälliga lagen förlängs i två år.* Alternativt skyddsbehövande ges samtidigt samma rätt till familjeåterförening som flyktingar.
70. *Försörjningskravet justeras.* Alternativt skyddsbehövande har redan enligt nuvarande regler, i likhet med flyktingar, tre månaders respit från försörjningskravet från att han eller hon beviljas uppehållstillstånd. Försörjningskravet justeras så att en alternativt skyddsbehövande som får möjlighet till familjeåterförening och som redan har beviljats uppehållstillstånd när ändringarna träder i kraft, får en respit i tre månader från att de nya reglerna träder i kraft. (Departementspromemoria och proposition våren 2019).
71. *Gör upp om den framtida migrationspolitiken i en parlamentarisk kommitté. Partierna är överens om att driva en ny humanitär skyddsgrund i den parlamentariska kommittén. En utgångspunkt är att upprätthålla en reglerad invandring i en omfattning som inte allvarligt förvärrar situationen för ursprungsländerna, som gör att mottagandet och integrationen i det svenska samhället har goda förutsättningar att fungera, och som inte bidrar till att skapa en press nedåt på löner och villkor i Sverige. Omfattningen kan också påverkas av omvärldsläget. I grund och botten behöver huvudfokus dock läggas på att komma till rätta med orsakerna till ofrivillig migration. Obegränsad eller mycket omfattande invandring utan väl fungerande integration spelar den nyliberala högertanken om*

pressade löner och villkor i händerna. Helt stoppad invandring och bristande internationell solidaritet är däremot en rasistisk och nationalkonservativ högeruppfattning. Det är även krav på omfattande återvandring av människor som har fått permanent uppehållstillstånd, och därmed har rätt att fortsätta att bidra till det svenska samhället och bygga sig en framtid här. Ett nej är ett nej. Den som får avslag på en asylansökan ska återvända. Men ett ja ska också vara ett ja. Har man fått tillstånd att stanna här, så ska man fullt ut ges möjlighet att få utbildning, jobb, bostad och deltagande i det svenska samhället. Att vilja ha en reglerad invandring i en omfattning som fungerar bra för både ursprungs- och, mottagarländerna, migranterna själva samt andra löntagare här är en klok progressiv ståndpunkt. Tillsammans med ett ökat utrikespolitiskt engagemang för att bekämpa orsakerna till all ofrivillig migration utgör detta grunden till en modern och hållbar socialdemokratisk migrationspolitik.

72. Stopp för tiggeriet. Ett nationellt tiggeriförbud införs, med möjlighet för kommuner att införa vissa begränsade undantag. En särskild kommission tillsätts för att stärka och samordna insatser för att komma till rätta med orsakerna till fortlöpande tiggeri – i Sverige och andra EU-länder. Tiggeri är ett uttryck för en extrem form av över- och underordning. Att vilja stoppa det fortlöpande tiggeriet, där vissa bokstavligen får sitta på knä med mössan i hand för att be om de välbärgades välvilja, är en tydlig vänsterståndpunkt. Mot högerens stigmatiserande välgörenhetslösningar ställer socialdemokratin tro på arbete för självständig försörjning och generell välfärd efter behov. Den enda långsiktigt hållbara lösningen är att de EU-migranter som idag tigger istället får utbildning och jobb - i första hand i sina hemländer. Men att se ned på, spotta på eller avhumanisera de människor som tigger – eller att vilja osynliggöra den fattigdom som finns utan att komma till rätta med orsakerna – är en högerståndpunkt som bara förstärker den diskriminering som är ett av grundproblemen.

Trygghet, säkerhet och demokrati

Tryggheten i hela Sverige ska öka. Sveriges försvar ska stärkas. Vi tar krafttag mot den organiserade brottsligheten, stärker polisen och bekämpar både brotten och brottens orsaker.

Demokratin ska värnas, både här hemma och i världen. Arbetet mot våldsbejakande extremism samt antiziganism, antisemitism, islamofobi och all annan form av rasism ska stärkas.

73. Förstärkeningen av försvaret **fortsätter**, fullföljs. Försvarsmaktens anslag höjs **i en takt som gör att höjda ambitioner på välfärdsområdet inte hämmas allvarligt** i en trappa i enlighet med riksdagens budgetbeslut 2018. Värnplikten **anpassas till behovet** byggs ut. En ny myndighet för psykologiskt försvar inrättas. En struktur för ansvar, ledning och samordning inom civilt försvar tas fram.

74. *Fler poliser.* 10 000 fler polisanställda till 2024. Attraktiviteten i polisyrket ska förstärkas genom bättre villkor.
75. *Vapenexport.* ~~De fyra partiernas~~ **Vår** principiella inställning är att inte godkänna vapenexportaffärer till ickedemokratiska länder som deltar militärt i Jemenkonflikten så länge konflikten pågår. Regeringen ska pröva ärenden utifrån gällande lagstiftning.
76. *Biståndet ska **höjas** ~~uppgå~~ till en 1,1 % av BNI under hela mandatperioden.* Demokratifokuset stärks ytterligare. Demokratibiståndet ska öka och biståndet ska **i övrigt** fokuseras **på att bygga hållbara och motståndskraftiga samhällen som klarar av klimatrelaterade och andra naturkatastrofer, samt till att bekämpa korruption och stärka självständiga och effektiva förvaltningar och myndigheter – i synnerhet skattemyndigheter.**
77. *Stärk medias oberoende.* Stärk förutsättningarna **för** oberoende granskande journalistik och en mångfald av medieperspektiv över hela landet. Förstärk mediestödet.
78. *Stärk skyddet för demokratin.* Under mandatperioden ska en parlamentarisk översyn göras för att stärka grundskyddet för de demokratiska strukturerna samt domstolarnas och public services oberoende. En parlamentarisk översyn ska även göras av valsystemet för att göra det motståndskraftigt mot manipulationer.